

บทที่ 3

ปริมาณเงินฝากในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย

ในบทนี้จะกล่าวถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อปริมาณเงินฝาก ปัจจัยแรก คือ การขยายตัวของจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งได้อธิบายถึงลักษณะการขยายตัวของจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลัง ปัจจัยที่สองคือนโยบายในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 – ปัจจุบัน โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ช่วงเวลา คือ ตั้งแต่ก่อนการเปิดเสรีทางการเงิน จนมีการเปิดเสรีทางการเงินในปี พ.ศ. 2536 ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ จนประเทศไทยประสบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปีพ.ศ. 2540 และหลังจากเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ จนถึงปัจจุบัน ปัจจัยที่สามคือความเคลื่อนไหวของราคาทองคำแท่งในประเทศไทย และพิจารณาพฤติกรรมการออมของภาคครัวเรือนในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ตลอดจนความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อปริมาณเงินฝากในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย โดยพิจารณาทั้งในส่วนของความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ และความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อปริมาณเงินฝากประจำ ซึ่งปัจจัยที่นำมาใช้อธิบายความสัมพันธ์นี้ ได้แก่ จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ อัตราดอกเบี้ย ราคาทองคำแท่ง และส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์

การขยายตัวของจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์

การขยายบทบาทของธนาคารพาณิชย์นั้น นอกจากจะพิจารณาการเพิ่มขึ้นของจำนวนเงินฝาก เงินให้กู้ยืม และทรัพย์สินของธนาคารแล้ว ก็อาจจะพิจารณาได้จากจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ที่เพิ่มขึ้น เพื่อที่จะดูว่าบริการของธนาคาร ได้ขยายตัว และเข้าไปมีบทบาทในการซื้อขายแลกเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจอย่างไร สำหรับการขยายตัวของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย มีสิ่ง值得พิจารณาบางประการดังนี้ (เกริกเกียรติ, 2536)

1. ระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยเป็นระบบสาขา กล่าวคือสาขาของธนาคารพาณิชย์ และสำนักงานใหญ่อยู่ภายใต้องค์กรการบริหารงานอันเดียวกันหรือเจ้าของเดียวกัน ดังนั้นการขยายตัวของจำนวนสาขาก็คือ การขยายกิจการของธนาคารพาณิชย์นั่นเอง โดยทั่วไปแล้วจำนวน

สาขาของแต่ละธนาคารมักจะแสดงถึงปริมาณบริการและบทบาทของแต่ละธนาคาร ซึ่งเป็นเครื่องวัดอันหนึ่งที่วัดถึงบทบาทและอิทธิพลของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่ง

2. ธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง ได้ควบคุมและจำกัดการเปิดธนาคารพาณิชย์ใหม่อย่างเคร่งครัด เพื่อประโยชน์ในการรักษาเสถียรภาพของระบบการเงินของประเทศ การขยายตัวของบริการพาณิชย์ในระบบเศรษฐกิจจะทำให้ในรูปของการอนุญาตให้เปิดสาขาของธนาคารพาณิชย์ที่มีอยู่เดิมเพิ่มขึ้น ดังนั้น การขยายตัวของสาขาของธนาคารพาณิชย์จึงเท่ากับเป็นการขยายอำนาจการผูกขาดธุรกิจการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่มีอยู่เดิม เนื่องจากธนาคารใหม่ไม่สามารถเข้ามาแข่งขันได้

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยได้มีนโยบายส่งเสริมธนาคารพาณิชย์และควบคุมธนาคารพาณิชย์ของต่างประเทศอย่างรัดกุม กล่าวคืออนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ของไทยขยายสาขาได้ ส่วนธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศนั้นจะไม่ยอมให้เปิดสาขาเพิ่มขึ้น และให้มีสำนักงานอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ธนาคารพาณิชย์ไทยสามารถขยายบทบาทในทางเศรษฐกิจและสามารถครองตลาด หรือผูกขาดในการทำธุรกิจได้มากขึ้น

3. เมื่อพิจารณาถึงการขยายสาขาของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยจะพบว่า ในช่วงแรก การขยายตัวของสาขาของธนาคารพาณิชย์เฉลี่ยอยู่ที่ระดับร้อยละ 4 ในช่วงปี พ.ศ. 2527 – พ.ศ. 2529 อย่างไรก็ตามเมื่อเศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตขึ้นในปี พ.ศ. 2530 – พ.ศ. 2540 สาขาของธนาคารมีอัตราการขยายตัวสูงเฉลี่ยอยู่ที่ระดับร้อยละ 5 – 6 (ตารางที่ 4) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการขยายบทบาทและอิทธิพลของธนาคารพาณิชย์ในระบบเศรษฐกิจไทยอย่างรวดเร็ว

นโยบายในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย

สำหรับนโยบายทางด้านอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก และอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมนั้นจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการเงินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงิน โดยควบคุมปริมาณเงิน และปริมาณเครดิตให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจการเงินที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจพิจารณาการดำเนินนโยบายอัตราดอกเบี้ยของธนาคารแห่งประเทศไทยในช่วงเวลาต่าง ๆ ดังนี้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2541)

ตารางที่ 4 จำนวนสาขาของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยที่เปิดดำเนินการปีพ.ศ. 2527 – พ.ศ. 2547

ปี พ.ศ. (สิ้นงวด 30 ธ.ค.)	จำนวนสาขา (หน่วย:สาขา)	อัตราการเปลี่ยนแปลง (หน่วย:ร้อยละ)
2527	1,723	3.86
2528	1,816	5.40
2529	1,903	4.57
2530	1,997	4.71
2531	2,061	3.11
2532	2,127	3.10
2533	2,286	6.96
2534	2,457	6.96
2535	2,581	4.80
2536	2,700	4.41
2537	2,838	4.86
2538	2,972	4.51
2539	3,153	5.74
2540	3,299	4.43
2541	3,359	1.79
2542	3,853	12.82
2543	3,767	-2.28
2544	3,701	-1.78
2545	3,668	-0.90
2546	3,748	2.13
2547	3,911	4.17

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2548)

ช่วงที่ 1 นโยบายอัตราดอกเบี้ยในช่วงปี พ.ศ. 2526 – พ.ศ. 2532 ในช่วงดังกล่าว เป็นช่วงที่อัตราดอกเบี้ยมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากและบ่อยครั้งขึ้น ธนาคารพาณิชย์ได้เริ่มปรับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจการเงินมากขึ้น โดยในช่วงปี พ.ศ. 2528 – พ.ศ. 2529 นั้นภาวะซบเซาทางเศรษฐกิจทำให้ความต้องการสินเชื่อเพื่อการลงทุนชะลอตัวลง สภาพคล่องทางการเงินที่อยู่ในเกณฑ์สูงประกอบกับอัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มต่ำลง และจากการลดเพดานอัตราดอกเบี้ยของทางการเป็นแรงผลักดันให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เงินฝากของธนาคารพาณิชย์ในประเทศต้องลดลง

เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคมพ.ศ. 2532 กระทรวงการคลังได้ยกเลิกเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากสูงสุดร้อยละ 9.5 ต่อปี สำหรับเงินฝากระยะเวลาเกินกว่า 1 ปีขึ้นไป และปล่อยให้ลอยตัวโดยไม่มี การกำหนดเพดาน แต่ทั้งนี้ธนาคารพาณิชย์จะต้องพิจารณากำหนดอัตราดอกเบี้ยเองและประกาศให้ ธนาคารแห่งประเทศไทย และประชาชนได้รับทราบทั่วกัน สำหรับเงินฝากประเภทอื่น ๆ ได้แก่ เงินฝากออมทรัพย์ยังคงเพดานไว้ที่ร้อยละ 7.25 ต่อปี เงินฝากประจำระยะเวลา 3 เดือนถึง 1 ปี ยังคง เพดานที่ร้อยละ 9.5 ต่อปี นอกจากนั้นทางการจะพิจารณาดำเนินการทางด้านภาษีอากรเพื่อช่วยผู้ฝาก รายย่อยให้ได้รับผลตอบแทนจากเงินฝากเพิ่มขึ้น

เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2532 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศนโยบายอัตราดอกเบี้ยมีผลบังคับใช้วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2532 โดยให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำระยะเวลาเกิน 1 ปี ลอยตัวโดยอยู่ในช่วงร้อยละ 10.5 – 11.0 ต่อปี แต่อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยังทรงตัวอยู่ที่ร้อยละ 15.0 ต่อปี ทำให้ต้นทุนของธนาคารพาณิชย์สูงขึ้นส่งผลให้กำไรลดลง ซึ่งธนาคารพาณิชย์ปรับตัวไม่ทัน แต่อย่างไรก็ตามผลประโยชน์ก็จะตกแก่ระบบเศรษฐกิจเป็นสำคัญ การประกาศนโยบายดังกล่าวนี้ ทำให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดยังมีการปรับตัว แต่การปรับตัวนี้จะเป็นไปในลักษณะช้า ๆ อย่างค่อย เป็นค่อยไป เพราะยังมีข้อจำกัดจากเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ตรึงไว้ จะเห็นได้ว่าในช่วงที่ 1 นี้ การ ดำเนินมาตรการดอกเบี้ยต่าง ๆ ของธนาคารแห่งประเทศไทยมุ่งส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และแก้ปัญหาสภาพคล่องเป็นสำคัญ

ช่วงที่ 2 นโยบายอัตราดอกเบี้ยในช่วงปี พ.ศ. 2533 – พ.ศ. 2540 สภาพคล่องของระบบ การเงินมีความผันผวนค่อนข้างมาก เนื่องจากธุรกิจมีการเร่งนำเข้าเงินกู้จากต่างประเทศก่อนการ ยกเว้นภาษีเงินได้ก่อนอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่างประเทศจะครบกำหนด และเป็นการตอบสนองการ ประกาศรับพันธะข้อ 8 ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ แต่หลังจากนั้นสภาพคล่องได้ลดลงเป็น

ลำดับ สาเหตุมาจากวิกฤติการณ์น้ำมันในอ่าวเปอร์เซียและความต้องการใช้เงินทุนของธุรกิจที่เพิ่มขึ้น เพื่อชำระภาษีเงินได้นิติบุคคล ตลอดจนภาวะชบเซาของตลาดหลักทรัพย์

เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2533 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศยกเลิกเพดานสูงสุดสำหรับเงินฝากประจำทุกประเภท โดยกำหนดเฉพาะเพดานอัตราดอกเบี้ยสูงสุดสำหรับเงินฝากออมทรัพย์ในอัตราร้อยละ 7.25 และได้ประกาศเพิ่มขึ้นเป็นอัตราร้อยละ 9.0 ในวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2533 นอกจากนี้ ในวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2533 ได้มีการประกาศเพิ่มเพดานสูงสุดของอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมจากร้อยละ 15.0 เป็นร้อยละ 16.5 ทั้งนี้เพื่อควบคุมการขยายตัวของปริมาณเงินและปริมาณการให้สินเชื่อ อันเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการทางการเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้เพื่อชะลอการขยายตัวของอัตราเงินเพื่อ

หลังจากนั้นได้มีการประกาศยกเลิกเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ ในวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2535 และวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2535 ทางเราได้สังเกตเห็นว่าเศรษฐกิจของประเทศมีความมั่นคงเพียงพอ และสภาพคล่องของระบบการเงินในช่วงนั้นสูงมาก จนทำให้แนวโน้มของอัตราดอกเบี้ยมีทิศทางที่ปรับตัวลง ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ประกาศยกเลิกเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ และให้ธนาคารพาณิชย์สามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เองได้อย่างเสรี แต่ต้องแจ้งให้ธนาคารแห่งประเทศไทยทราบภายในเวลา 7 วันหลังที่ได้มีการเปลี่ยนแปลง

ในช่วงปีพ.ศ. 2537 การดำเนินนโยบายการเงินเสรีของทางการที่กระทำอย่างต่อเนื่องจากปีก่อน ส่งผลให้โครงสร้างระบบการเงินในประเทศเปลี่ยนแปลงไป โดยระบบการเงินในประเทศได้เชื่อมโยงเข้ากับตลาดเงิน และภาวะเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากขึ้น มาตรการของทางรัฐบาลที่จะพัฒนาระบบการเงินในประเทศเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นศูนย์กลางทางการเงินในภูมิภาคได้แก่

1. การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงตามกฎหมาย BIS ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 8 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2538 เป็นต้นไป และสำรองหนี้สงสัยจะสูญให้ครบร้อยละ 75 ภายในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2537 และร้อยละ 100 ภายในสิ้นปี พ.ศ. 2538

2. การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น ๆ สามารถประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกันมากขึ้น เช่น การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้รับประกันการจำหน่ายตราสารหนี้ (Debt Instrument Underwriting and Trading)

3. การอนุญาตให้ธนาคารต่างประเทศรายใหม่ เข้ามาดำเนินกิจการวิเทศธนกิจในประเทศเพิ่มขึ้น 3 ธนาคาร ได้แก่ Oversea Union Bank United Overseas Bank และ Oversea Chinese Banking Corporation ทำให้ ณ สิ้นปี พ.ศ. 2537 มีธนาคารที่ดำเนินกิจการวิเทศธนกิจในประเทศแล้วทั้งสิ้น 42 ธนาคาร ประกอบด้วย ธนาคารพาณิชย์ไทย 11 ธนาคาร ธนาคารต่างประเทศที่มีสาขาในประเทศไทย 11 ธนาคาร และธนาคารต่างประเทศรายใหม่ 20 ธนาคาร รวมทั้งอนุญาตให้สำนักงานวิเทศธนกิจสามารถเปิดสาขาต่างจังหวัด และทำธุรกรรมสกุลเงินบาทได้ส่วนหนึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นไป

4. การอนุญาตให้บริษัทเงินทุนเปิดสำนักงานอำนวยการในต่างจังหวัดรวม 160 แห่ง

5. การพัฒนาตราสารหนี้ โดยอนุญาตให้ภาคเอกชนสามารถระดมทุนได้เองจากการออกตราสารหนี้ประเภทต่าง ๆ

จากปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้การแข่งขันในระบบการเงินของไทยรุนแรงกว่าปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามผลจากนโยบายการเงินเสรี ทำให้ธนาคารพาณิชย์มีทางเลือกในการระดมเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะจากต่างประเทศ เนื่องจากมีภาระต้นทุนต่ำกว่าเงินฝากในประเทศ และจากภาวะเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวย ยังคงส่งผลให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ขยายตัวเพิ่มขึ้นด้วย

ในปีพ.ศ. 2540 นับได้ว่าเป็นปีแห่งการเปลี่ยนแปลงในระบบการเงินครั้งสำคัญของไทย ภาคเศรษฐกิจการเงินของประเทศได้รับแรงกดดันจากปัจจัยทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ อาทิเช่น ความซบเซาทางเศรษฐกิจ การส่งออกและการลงทุน การขาดเสถียรภาพทางการเมืองที่ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ นักเก็งกำไรจากต่างประเทศที่อาศัยความอ่อนแอทางเศรษฐกิจเพื่อโจมตีค่าเงินบาท ปัญหาในภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันการเงินของไทย ซึ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ และความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างประเทศที่ลดน้อยลงเป็นลำดับ โดยในวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2540 กำหนดให้อัตราดอกเบี้ย MRR โยงเข้ากับอัตราดอกเบี้ย MLR และให้บวกส่วนต่างได้ในอัตราสูงสุดไม่เกินร้อยละ 4 ต่อปีสำหรับลูกค้าทั่วไป

เพื่อให้สามารถสะท้อนความเสี่ยงที่แตกต่างกันระหว่างลูกค้ารายใหญ่กับลูกค้ารายย่อยได้ รวมทั้งในช่วงที่ผ่านมาในระบบสถาบันการเงินมีการแข่งขันกันอย่างมากในการเสนออัตราดอกเบี้ยสำหรับเงินฝาก และเงินกู้ยืมจากประชาชน ทำให้อัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มสูงขึ้นจนเป็นเหตุให้สถาบันการเงินบางรายประสบความยากลำบากในการบริหารสภาพคล่อง และส่งผลให้ต้นทุนเพิ่มสูงมากเกินควร จึงได้กำหนดเพดานสำหรับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากเป็นการชั่วคราว โดยกำหนดให้บัญชีเงินฝากประจำ 3 เดือนขึ้นไป ให้จ่ายดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ 12.0 ต่อปี ทั้งนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2540 เป็นต้นไป และปรับเป็นไม่เกินร้อยละ 14.0 ต่อปี เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 โดยให้ขยายครอบคลุมถึงดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์จ่ายเนื่องจากการรับฝากด้วยการออกบัตรเงินฝากหรือกู้ยืมโดยใช้ตัวแลกเงินด้วย

ช่วงที่ 3 นโยบายอัตราดอกเบี้ยในช่วงปี พ.ศ. 2541 – ปัจจุบัน ในวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2541 ธนาคารพาณิชย์ได้มีการกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ โดยกำหนดให้เท่ากับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์เฉลี่ยของ 5 ธนาคารพาณิชย์ใหญ่บวกร้อยละ 2 เนื่องจากที่ผ่านมาไม่มีเพดานอัตราดอกเบี้ย ธนาคารพาณิชย์จึงมีการแข่งขันระดมเงินฝากด้วยการจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูงมาก ส่วนเงินฝากประจำเพดานอัตราดอกเบี้ยยังเป็นไปตามเกณฑ์เดิมที่ได้กำหนดไว้เมื่อปลายปี พ.ศ. 2540 โดยกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำเท่ากับอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยของ 5 ธนาคารพาณิชย์ใหญ่บวก 3 เปอร์เซ็นต์ การกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมหรือได้รับจากประชาชนที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามเท่ากับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์เฉลี่ยของ 5 ธนาคารพาณิชย์บวกร้อยละ 3 ซึ่งสูงกว่าเพดานเงินฝากออมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ร้อยละ 1 เนื่องจากดอกเบี้ยที่ประชาชนได้รับจากเงินฝากออมทรัพย์ ถ้าไม่เกิน 20,000 บาทได้รับการยกเว้นภาษี

ในปีพ.ศ. 2545 มีเหตุการณ์ที่สำคัญคือ การชำระค่าพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติในช่วงเดือนกันยายน ซึ่งมีผลให้สถาบันการเงินต้องเตรียมสภาพคล่องไว้ล่วงหน้า ทำให้อัตราดอกเบี้ยระยะสั้นในตลาดเงินในบางช่วงที่มีการลงทุนหนาแน่นดังกล่าวปรับลดลงมากตามความต้องการลงทุนที่มีจำนวนสูงในช่วงนั้น ๆ ขณะที่ช่วงอื่น ๆ อัตราดอกเบี้ยยังอยู่ในระดับปกติ และเมื่อถึงช่วงเดือนกันยายนซึ่งมีการชำระค่าพันธบัตร พบว่าสภาพคล่องที่สถาบันการเงินได้เตรียมไว้นั้นมีมากเกินความต้องการ สถาบันการเงินจึงต้องนำสภาพคล่องส่วนที่เตรียมไว้เกินนั้นไปลงทุนในตลาดการเงิน ทำให้อัตราดอกเบี้ยระยะสั้นในตลาดการเงินปรับลดลง

ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2547 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศยกเลิกอัตราดอกเบี้ย

เงินฝากอ้างอิงเฉลี่ย ทั้งในส่วนอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ โดยในช่วงนี้เงินฝากของธนาคารพาณิชย์ขยายตัวร้อยละ 4.9 จากระยะเดียวกันกับปีก่อน ซึ่งเป็นอัตราที่ทรงตัว ทั้งนี้การขยายตัวดังกล่าวส่วนหนึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นของเงินฝากจากการไถ่ถอน SLIPS ที่ธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งได้ออนเงินค่าไถ่ถอนเข้าบัญชีเงินฝากของลูกค้า ส่วนสินเชื่อภาคเอกชนของธนาคารพาณิชย์ขยายตัวร้อยละ 4.3 ซึ่งเป็นอัตราเร่งขึ้นจากเดือนก่อน โดยสินเชื่อที่เพิ่มขึ้นเป็นการปล่อยกู้ของธนาคารพาณิชย์ให้แก่ภาคครัวเรือนเป็นสำคัญ

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า การดำเนินนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทยทางด้านอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก และเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ในช่วงระยะเวลา 22 ปีที่ผ่านมา เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและการเงินที่เกิดขึ้น โดยในระยะเริ่มแรกนั้นการกำหนดเพดาน อัตราดอกเบี้ยสูงสุดเพื่อป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์มีการแข่งขันมากเกินไป เนื่องจากในระยะนั้นเป็นยุคแรกเริ่มของการดำเนินกิจการธนาคารพาณิชย์ไทย หากมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง อาจจะทำให้ธนาคารพาณิชย์ประสบปัญหาในการดำเนินงาน เป็นการทำลายศรัทธาความเชื่อมั่นในความมั่นคงของกิจการธนาคารพาณิชย์ ซึ่งจะไม่จูงใจให้มีการออมเงินในระบบธนาคารพาณิชย์ เป็นอุปสรรคต่อการลงทุน และการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในที่สุด ต่อมาเมื่อสถาบันการเงินและธนาคารพาณิชย์มีความมั่นคงแล้ว ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้เปิดโอกาสให้ธนาคารพาณิชย์สามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก และเงินกู้ได้ตามความต้องการทางการเงินของแต่ละธนาคาร ซึ่งจะให้อัตราดอกเบี้ยเคลื่อนไหวไปตามอุปสงค์และอุปทานในตลาดเงินอย่างแท้จริง ทั้งนี้ยังอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยตลอดมา

ความเคลื่อนไหวของราคาทองคำแท่งในประเทศไทย

ปัจจัยที่กำหนดทิศทางราคาทองคำในตลาดโลก ซึ่งส่งผลกระทบต่อราคาทองคำแท่งของไทย ได้แก่ (บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด, 2542)

1. วิกฤตการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ราคาทองคำในตลาดโลกแพงขึ้น โดยเฉพาะภัยก่อการร้ายและภัยจากสงครามสู้รบระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนจำนวนมาก ทำให้ประชาชนทั่วโลกระมัดระวังภัยดังกล่าวด้วยการซื้อทองคำเก็บไว้ เพราะมองว่าทองคำเป็นทรัพย์สินมีค่าที่สุดในยามเกิดภัยพิบัติ

2. ราคาน้ำมันโลกเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อราคาทองคำอีกประการหนึ่ง เนื่องจากวิกฤตราคาน้ำมันแพง จะเป็นสาเหตุให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ ส่งผลให้ความต้องการซื้อทองคำเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันภาวะเงินเฟ้อ เพราะทองคำเป็นทรัพย์สินที่ไม่เสื่อมค่า

3. เงินดอลลาร์สหรัฐฯ กล่าวได้ว่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับราคาทองคำแท่งคือ เมื่อเงินดอลลาร์สหรัฐฯมีค่าแข็งขึ้น ส่งผลให้ความต้องการซื้อทองคำแท่งลดลง เนื่องจากนักลงทุนสนใจซื้อเงินดอลลาร์สหรัฐฯมากกว่า และในช่วงที่ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯอ่อนค่าลง ทองคำแท่งเป็นทางเลือกที่น่าลงทุน เนื่องจากทองคำแท่งเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่าในตัวเอง และสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย

หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ราคาทองรูปพรรณและราคาทองคำแท่ง มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากราคาทองคำแท่งในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2540 มีราคาเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ที่มิทองคำเก็บสะสมไว้ในรูปทองคำแท่งและทองรูปพรรณ ขายทองคำแท่งและทองรูปพรรณเพื่อทำกำไรจากการที่ราคาทองคำแท่งปรับตัวสูงขึ้น ส่งผลให้ราคาทองคำแท่งลดลงจาก 5,556.20 บาทในปี พ.ศ. 2540 เหลือเพียง 5,134.89 บาทในปี พ.ศ. 2541 (ตารางที่ 5) เมื่อราคาทองคำแท่งลดลง ประชาชนที่ยังพอมีเงินเก็บออมอยู่บ้างก็พยายามมองหาทางเลือกการออมเงินที่ดีที่สุด เพื่อเป็นเงินรองรับไว้สำหรับใช้จ่ายยามฉุกเฉินในอนาคต ซึ่งทางเลือกในการเก็บออมเงินของประชาชนในขณะที่ยังมีแนวโน้มค่าลงเรื่อย ๆ ทองคำแท่งและทองรูปพรรณ ก็เป็นทางเลือกของการเก็บออมเงินแบบดั้งเดิมวิธีหนึ่ง เนื่องจากทองคำเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่าในตัวเอง ใช้ประดับตกแต่งร่างกายเพื่อความสวยงาม และแสดงถึงฐานะทางการเงิน รวมทั้งสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่ายกว่าสินทรัพย์ในรูปแบบอื่น

สำหรับตลาดทองคำของไทยในปีพ.ศ. 2542 มีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสตลาดทองคำต่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ซึ่งปัจจัยสำคัญอีกประการที่มีผลให้ราคาทองคำในประเทศไทยขยับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว คือ การที่ค่าเงินบาทอ่อนค่ามาที่ระดับ 42 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ราคาทองคำในประเทศไทยปรับตัวสูงขึ้น เนื่องจากประเทศไทยต้องนำเข้าทองคำจากต่างประเทศ เพราะปริมาณทองคำที่มีอยู่ภายในประเทศไม่เพียงพอับความต้องการใช้ทองคำในประเทศ จากการเปลี่ยนแปลงราคาอย่างรวดเร็วของทองคำแท่งในช่วงเวลาดังกล่าว ทำให้นักลงทุนจำนวนมากซื้อทองคำแท่งในช่วงที่ราคาทองคำแท่งเริ่มขยับสูงขึ้น และนำ

ทองคำแท่งขายคืนแก่ร้านทองในช่วงที่ราคาทองคำแท่งขยับสูงขึ้นเรื่อย ๆ เป็นการซื้อขายทองคำแท่งเพื่อเก็งกำไรระยะสั้น

สำหรับประชาชนทั่วไปที่นิยมซื้อเครื่องประดับทองรูปพรรณ ทั้งเพื่อเก็บออม หรือเพื่อใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่งร่างกาย ต่างชะลอการซื้อทองรูปพรรณในช่วงเวลาที่ทองคำมีราคาแพง ทั้งนี้ ประชาชนบางกลุ่มได้นำเครื่องประดับทองรูปพรรณออกมาขายคืนกับร้านทองในช่วงที่ราคาทองรูปพรรณเพิ่มสูงขึ้นเพื่อหวังผลกำไรเล็กน้อย และเมื่อราคาทองรูปพรรณลดลงจึงซื้อทองรูปพรรณเก็บไว้

ตารางที่ 5 ราคาทองคำแท่งตั้งแต่ปีพ.ศ. 2536 – พ.ศ. 2547

ปี พ.ศ. (สิ้นงวด 30 ธ.ค.)	ราคาทองคำแท่ง (หน่วย:บาท)	อัตราการเปลี่ยนแปลง (หน่วย:ร้อยละ)
2536	4,532.20	7.24
2537	4,642.50	2.23
2538	4,633.02	-0.19
2539	4,606.09	-0.55
2540	5,556.20	16.14
2541	5,134.89	-7.65
2542	5,395.06	4.59
2543	5,486.51	1.56
2544	5,811.04	5.31
2545	6,587.18	11.27
2546	7,306.25	9.45
2547	8,236.26	10.89

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2548)

จากเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมครั้งประวัติศาสตร์ที่สหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 ที่ผ่านมา จนนำไปสู่การทำสงครามระหว่างสหรัฐฯ กับรัฐบาลตาลิบันของอัฟกานิสถาน

ในขณะนั้นได้มีผลทำให้ราคาทองคำแท่งที่เคยเคลื่อนไหวอย่างช้า ๆ มีราคาเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ที่มีฐานะมั่งคั่งซื้อทองคำแท่งมากมาย เพื่อเป็นหลักทรัพย์ประกันความเสี่ยงในยามเกิดภัยสงคราม ทั้งนี้คนไทยที่มีฐานะปานกลางก็นิยมซื้อทองคำแท่งเช่นกัน เนื่องจากทองคำแท่งเป็นสินทรัพย์ที่ปลอดภัยที่สุดและไม่เสื่อมค่าง่าย ขณะเดียวกันประชาชนบางส่วนต้องการซื้อทองคำแท่งเพื่อเก็งกำไรในอนาคต กรณีสงครามระหว่างสหรัฐฯ กับอัฟกานิสถานที่รุนแรง ทำให้ราคาทองคำในตลาดโลกพุ่งสูงขึ้น และส่งผลให้ราคาทองคำแท่งในประเทศไทยขยับตัวสูงขึ้นด้วย ดังนั้น นักลงทุนจึงเห็นช่องทางทำกำไรในช่วงเวลาดังกล่าว

ปัจจุบันการซื้อขายทองคำแท่งในประเทศไทย ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) เป็นเหตุจูงใจให้ประชาชนซื้อทองคำแท่งเก็บไว้เป็นแหล่งออมทรัพย์ที่จัดว่ามีสภาพคล่องไม่แพ้เงินฝากธนาคาร การที่ราคาทองคำแท่งในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นตามราคาทองคำในตลาดโลก นับตั้งแต่เหตุการณ์ก่อวินาศกรรมในสหรัฐฯ ส่งผลให้ร้านทองประสบกับภาวะการขยายทองรูปพรรณภายในประเทศซบเซา เพราะผู้ซื้อชะลอการซื้อทองรูปพรรณลง เนื่องจากทองรูปพรรณเมื่อนำไปขายคืนแก่ร้านทอง ทางร้านทองจะหักค่ากำเหน็จและภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 7 ทำให้ราคาทอง รูปพรรณที่ร้านทองรับซื้อคืนจากลูกค้าต่ำกว่าราคาที่ทางร้านทองขายออก ดังนั้นผู้ที่ชอบการเก็งกำไรจึงหันไปซื้อทองคำแท่ง ซึ่งจะได้ส่วนต่างของราคาที่มากกว่า เพราะการรับซื้อคืนทองคำแท่ง ไม่มีค่ากำเหน็จและไม่มีภาษีมูลค่าเพิ่ม

ราคาทองคำของไทยมีราคาที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอด 3 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นช่วงที่ราคาทองคำเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยราคาทองคำแท่งของไทยมีราคาสูงถึงร้อยละ 25.7 จากราคา 5,811.04 บาทในปีพ.ศ. 2544 เพิ่มขึ้นเป็น 7,306.25 บาท ในปีพ.ศ. 2546 โดยขยับตัวสูงขึ้นตามทิศทางของราคาทองคำในตลาดต่างประเทศ (ตารางที่ 5) ส่วนความผันผวนของราคาทองคำในตลาดทองคำของไทยในช่วง พ.ศ. 2547 ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อขายทองคำของไทย การที่ราคาทองคำแท่งสูงกว่า 8,000 บาท ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ชะลอการซื้อทองคำชั่วคราว เพื่อรอดูทิศทางราคาทองคำแท่งให้ชัดเจนก่อน จึงจะตัดสินใจซื้อ มีเพียงบางกลุ่มที่เกรงว่าราคาทองคำอาจแพงขึ้นเรื่อย ๆ จึงตัดสินใจซื้อทองคำแท่งเก็บไว้เพื่อเก็งกำไรจากการที่ราคาทองคำแท่งเพิ่มสูงขึ้น แต่ลูกค้ากลุ่มนี้มีจำนวนไม่มากนัก นอกจากนี้ปัจจัยที่เกื้อหนุนการซื้อทองคำแท่งและทองรูปพรรณของประชาชน คือ การที่ทางการไทยบังคับใช้มาตรการกำหนดมาตรฐานทองคำ ซึ่งต้องมีเนื้อทองคำขั้นต่ำร้อยละ 96.5 มาตรการนี้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2547 ซึ่งมาตรการนี้ช่วยสร้างความมั่นใจแก่ประชาชนเป็นอย่างมากเพราะผู้ซื้อทองคำแท่งและทองรูปพรรณ จากร้านทอง

กว่า 6,000 แห่งทั่วประเทศซึ่งมีคุณภาพและมาตรฐานเท่าเทียมกัน ซึ่งคาดว่ามาตรการดังกล่าวจะมี ส่วนช่วยกระตุ้นความต้องการซื้อทองคำและทองรูปพรรณของชาวไทยมากยิ่งขึ้น เพราะทองคำเป็น ทรัพย์สินมีค่าที่คนไทยนิยมเก็บสะสมไว้ การบังคับใช้มาตรฐานทองคำดังกล่าวจะทำให้การค้า ทองคำโปร่งใสและเป็นธรรม รวมทั้งเป็นการรับประกันเบื้องต้นให้แก่ผู้ซื้ออีกด้วย

พฤติกรรมการณ์ออมของภาคครัวเรือนในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

การตัดสินใจในการถือเงินของบุคคล ตามทฤษฎีของเคนส์นั้น ไม่ว่าจะเป็ความต้องการ ถือเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอย ความต้องการถือเงินไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน และความต้องการถือเงินเพื่อเก็บ กำนั่น มีการทำธุรกรรมผ่านธนาคารพาณิชย์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งบัญชีเงินฝากที่ประชาชนนิยมฝาก เงินมากที่สุดคือ บัญชีเงินฝากออมทรัพย์และบัญชีเงินฝากประจำ ซึ่งทั้งสองบัญชีมีความแตกต่างกัน ในเรื่องของสภาพคล่อง หรือระยะเวลาในการไถ่ถอน ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนที่ได้รับในรูป อัตราดอกเบี้ยเงินฝากมีอัตราที่ต่างกันมาก โดยบัญชีเงินฝากออมทรัพย์นั้นเป็นบัญชีที่ต้องจ่ายคืน เมื่อทวงถาม อัตราดอกเบี้ยจึงมีอัตราที่ไม่สูงมากนัก ส่วนบัญชีเงินฝากประจำ เป็นบัญชีที่มีกำหนด ระยะเวลาในการไถ่ถอน อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำจึงต้องอยู่ในเกณฑ์ที่จูงใจให้ประชาชนนำเงิน มาฝาก และธนาคารพาณิชย์จะนำเงินส่วนนี้ไปทำประโยชน์ต่อไป ซึ่งส่วนต่างระหว่างอัตรา ดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ ที่เกิดขึ้นในช่วง ก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจมีส่วนต่างค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในปีพ.ศ. 2540 เป็นปีที่ธนาคารพาณิชย์ หลายแห่งต้องการระดมเงินออมจากประชาชน โดยการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำใน อัตราที่สูงเพื่อจูงใจให้คนออมมากขึ้น ส่งผลให้ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝาก ประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์มีอัตราสูงถึงร้อยละ 6.5 ด้วยปริมาณเงินฝาก ประจำที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 22.31

ต่อมาธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้ามาแทรกแซงโดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากโดยอิง กับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากเฉลี่ย 5 ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่เพื่อลดการแข่งขัน และประกอบกับ สิ้นทรัพย์สภาพคล่องในส่วนของหลักทรัพย์ที่ปราศจากภาระผูกพันสูงถึงร้อยละ 14 ธนาคาร พณิชย์จึงปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากลง ทำให้ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝาก ประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์มีอัตราที่ลดลงเหลือร้อยละ 0.75 ในปี พ.ศ. 2542 (ตารางที่ 6) ส่งผลให้พฤติกรรมการณ์ออมของประชาชนในระบบธนาคารพาณิชย์เปลี่ยนไป คือ

ตารางที่ 6 การเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินฝากออมทรัพย์กับปริมาณเงินฝากประจำ และส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 – พ.ศ. 2547

ปี พ.ศ. (สิ้นงวด 30 ธ.ค.)	ปริมาณเงินฝาก ออมทรัพย์ (หน่วย:ล้านบาท)	การเปลี่ยนแปลง ปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ (หน่วย:ร้อยละ)	ปริมาณเงินฝาก ประจำ (หน่วย :ล้านบาท)	การเปลี่ยนแปลง ปริมาณเงินฝากประจำ (หน่วย:ร้อยละ)	ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝาก ประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ (หน่วย:ร้อยละ)
2536	475,176	-	1,284,363	-	2.00
2537	516,354	8.67	1,451,470	13.01	5.00
2538	529,231	2.49	1,815,455	25.08	7.50
2539	540,615	2.15	2,074,144	14.25	4.75
2540	502,198	-7.11	2,536,816	22.31	6.50
2541	505,201	0.60	2,804,249	10.54	1.50
2542	614,001	21.54	2,683,247	-4.31	0.75
2543	802,961	30.78	2,696,889	0.51	0.50
2544	951,745	18.53	2,733,070	1.34	0.50
2545	1,129,895	18.72	2,599,645	-4.88	0.25
2546	1,424,874	26.11	2,415,587	-7.08	0.25
2547	1,633,475	14.64	2,314,319	-4.19	0.25

หมายเหตุ: ข้อมูลในส่วนของอัตราดอกเบี้ยได้จากการคำนวณ
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2548)

เมื่อผลตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากโดยเฉพาะอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่ตนเองเคยได้รับ ไม่ใช่ผลตอบแทนที่ดีที่สุดอีกต่อไป และเงื่อนไขของระยะเวลาการไถ่ถอนของเงินฝากประจำ ทำให้บัญชีเงินฝากประจำมีสภาพคล่องที่ต่ำ ซึ่งบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ เป็นบัญชีที่มีสภาพคล่องสูงและไม่มีเงื่อนไขในเรื่องของระยะเวลาในการไถ่ถอนมาเป็นตัวกำหนด ด้วยเหตุผลดังกล่าวประชาชนจึงทำการโยกย้ายเงินออมจากบัญชีเงินฝากประจำ หรือออมเพิ่มในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ ซึ่งเป็นการพักเงินเพื่อที่ประชาชนสามารถนำเงินส่วนนี้ไปลงทุนเพื่อให้ได้ผลตอบแทนในส่วนอื่นต่อไป

พิจารณาจาก ปริมาณเงินฝากประจำที่มีปริมาณลดลงจาก 2,804,249 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2541 เหลือเพียง 2,683,247 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2542 และมีปริมาณลดลงเรื่อย ๆ ขณะที่ปริมาณเงินฝากออมทรัพย์เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 21.54 จาก 505,201 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2541 เป็น 614,001 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2542 และยังคงเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่สูง(ตารางที่ 6) แสดงให้เห็นว่า ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากออมทรัพย์ เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจออมเงินในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ หรือบัญชีเงินฝากประจำของธนาคารพาณิชย์

ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ต่อปริมาณเงินฝากในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

ในส่วนนี้จะแยกกล่าวเป็น 2 หัวข้อด้วยกัน คือ ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ต่าง ๆ ต่อปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ และความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ต่อปริมาณเงินฝากประจำ

1. ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ต่อปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ ในที่นี้ปัจจัยที่จะนำมาพิจารณาได้แก่ จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ ราคาทองคำแท่ง และส่วนต่างลดลงระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ โดยในส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ เป็นการนำอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำของธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีอัตราต่ำสุดในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา มาลบกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีอัตราสูงสุดในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งผลต่างที่ได้จะนำไปพิจารณาการโยกย้ายเงินออมจากบัญชีเงินฝากประจำมายังบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ สามารถอธิบายได้ว่าถ้าอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์มาก ประชาชนยังคงฝากเงินในบัญชีเงินฝากประจำ เพื่อรับผลตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ แต่ถ้าอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำมีอัตราที่ใกล้เคียงหรือต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ ประชาชนอาจทำการโยกย้ายเงินออมจากบัญชีเงินฝากประจำมายังบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ เพื่อนำเงินไป

ตารางที่ 7 ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ต่อปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ และปริมาณเงินฝากประจำ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 – พ.ศ. 2547

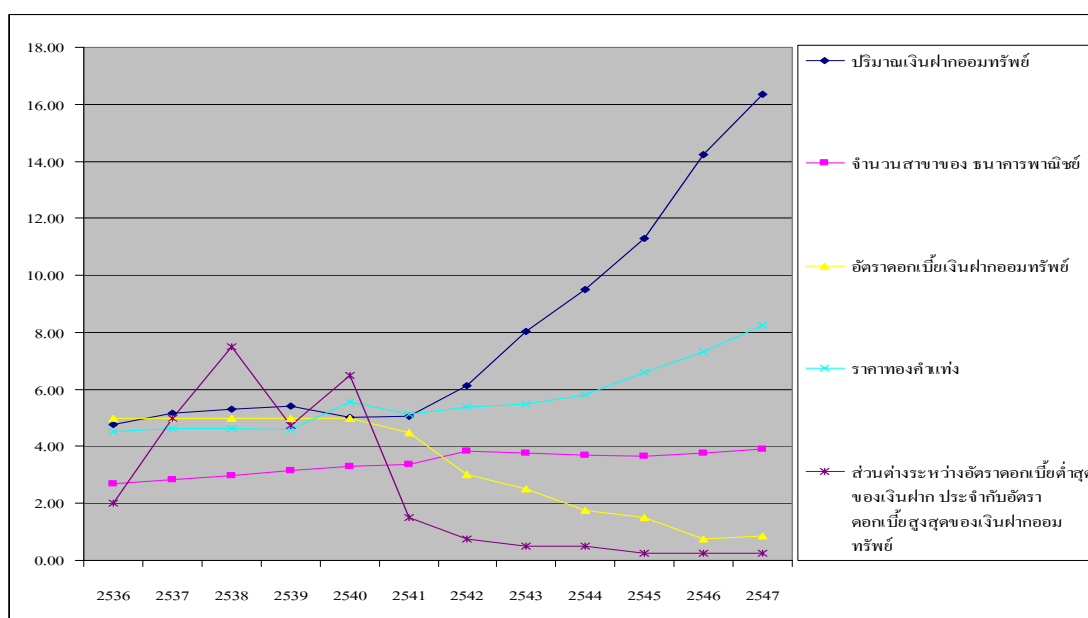
ปี พ.ศ. (สิ้นงวด 30 ธ.ค.)	ปริมาณเงินฝาก ออมทรัพย์ (หน่วย:ล้านบาท)	ปริมาณเงินฝาก ประจำ (หน่วย:ล้านบาท)	จำนวนสาขาของ ธนาคารพาณิชย์ (หน่วย : สาขา)	อัตราดอกเบี้ยเงิน ฝากออมทรัพย์ (หน่วย:ร้อยละ)	อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ ถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (หน่วย:ร้อยละ)	ราคา ทองคำแท่ง (หน่วย:บาท)	ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุด ของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ย สูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ (หน่วย:ร้อยละ)
2536	475,176	1,284,363	2,700	5.000	7.00	4,532.20	2.00
2537	516,354	1,451,470	2,838	5.000	10.10	4,642.50	5.00
2538	529,231	1,815,455	2,972	5.000	11.78	4,633.02	7.50
2539	540,615	2,074,144	3,153	5.000	9.51	4,606.09	4.75
2540	502,198	2,536,816	3,299	5.000	12.10	5,556.20	6.50
2541	505,201	2,804,249	3,359	4.500	6.00	5,134.89	1.50
2542	614,001	2,683,247	3,853	3.000	3.95	5,395.06	0.75
2543	802,961	2,696,889	3,767	2.500	3.20	5,486.51	0.50
2544	951,745	2,733,070	3,701	1.750	2.57	5,811.04	0.50
2545	1,129,895	2,599,645	3,668	1.500	1.85	6,587.18	0.25
2546	1,424,874	2,415,587	3,748	0.750	1.00	7,306.25	0.25
2547	1,633,475	2,314,319	3,911	0.875	1.00	8,236.26	0.25

หมายเหตุ: ข้อมูลในส่วนของอัตราดอกเบี้ยได้จากการคำนวณ

$$\text{การคำนวณอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก} = (\text{อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 3 เดือน} * 0.52) + (\text{อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 6 เดือน} * 0.04) + (\text{อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปี} * 0.48)$$

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2548)

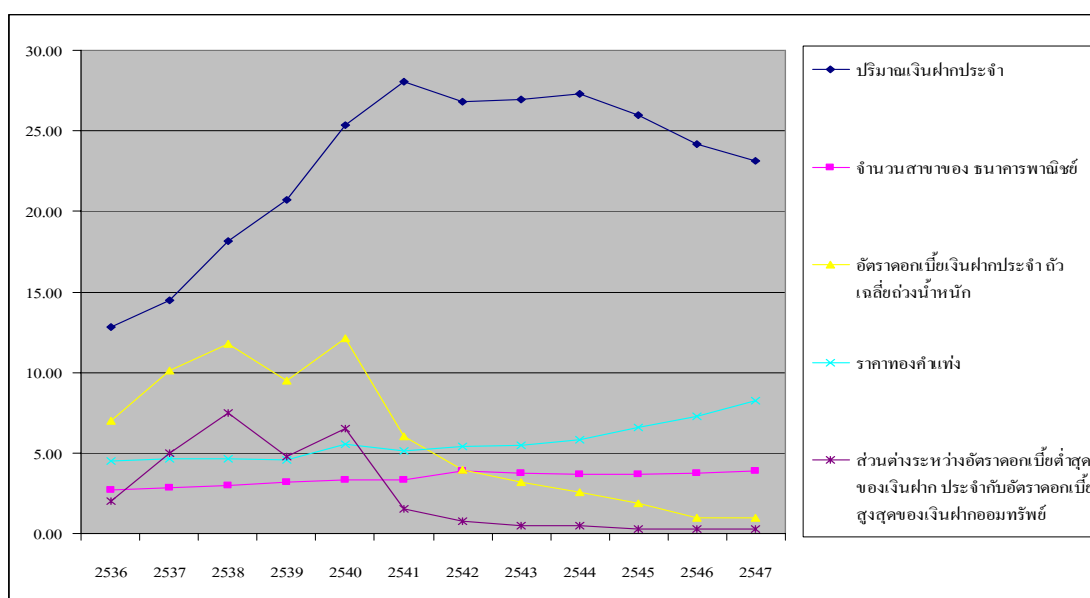
ลงทุนในส่วนอื่น ๆ ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าการฝากเงินในบัญชีเงินฝากประจำต่อไป จากภาพที่ 6 จะสังเกตได้ว่า ในช่วงปีพ.ศ. 2536 – พ.ศ. 2539 ปริมาณเงินฝากออมทรัพย์มีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ จาก 475,176 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2536 เป็น 540,615 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2539 ซึ่งสอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ คงอยู่ที่ร้อยละ 5 และเมื่อพิจารณาส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ นั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์มีอัตราคงที่ ขณะที่อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนราคาทองคำแท่งก็มิได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

ภาพที่ 6 ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆต่อปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2536 – พ.ศ. 2547
ที่มา: จากตารางที่ 7

จนกระทั่งเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยจึงได้มีการประกาศใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการในเดือนกรกฎาคม และขอรับความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศในเดือนสิงหาคมในปีพ.ศ. 2540 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายการเงินอย่างเข้มงวด เพื่อชะลอการเร่งตัวของอัตราเงินเฟ้อที่อยู่ในระดับสูงถึงร้อยละ 5.6 และการอ่อนตัวของค่าเงินบาท ซึ่งส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูงถึงร้อยละ 16 และ

เงินฝากประจำถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเพิ่มสูงขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 12.10 (ภาพที่ 7) ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ยังคงอยู่ที่ร้อยละ 5 ปัญหาอีกปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นกับธนาคารพาณิชย์ก็คือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้คงค้าง โดยในช่วงปีพ.ศ. 2541 ธนาคารพาณิชย์ยังคงมีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้คงค้างสูงถึงร้อยละ 42.90 ในขณะที่อัตราเงินเฟ้อสูงถึงร้อยละ 8.1 เนื่องจากในช่วงที่เศรษฐกิจเจริญเติบโต ธนาคารพาณิชย์มิได้มีการพิจารณาการปล่อยสินเชื่ออย่างรอบคอบ เมื่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถชำระคืนเงินกู้ได้ ประกอบกับการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกมาตรการต่าง ๆ ในการเสริมความมั่นคงให้แก่ธนาคารพาณิชย์ เช่น การเพิ่มทุน เกณฑ์การตั้งสำรองหนี้ที่เข้มงวดขึ้น ทำให้ผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ประสบภาวะขาดทุน และมีธนาคารขนาดเล็กบางแห่งได้ปิดกิจการไป เช่น ธนาคารศรีนคร ธนาคารแหลมทอง และ ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ เป็นต้น รวมทั้งการปิดตัวของบริษัทหลักทรัพย์ 58 แห่ง ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องในส่วนของหลักทรัพย์ซึ่งปราศจากภาระผูกพันสูงถึงร้อยละ 14 และได้เข้ามาแทรกแซงโดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยโดยอิงกับ 5 ธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงิน ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ลดลงเหลือร้อยละ 4.5 ในปีพ.ศ. 2541 และเหลือร้อยละ 3 ในปีพ.ศ. 2542 โดยในปีนี้อัตราเงินเฟ้อลดลงเหลือเพียงร้อยละ 0.3

ภาพที่ 7 ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ต่อปริมาณเงินฝากประจำ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2536 – พ.ศ. 2547

ที่มา: จากตารางที่ 7

จากการที่ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินหลายแห่งได้ปิดกิจการไป ทำให้มีการโยกย้าย เงินออมและเงินลงทุนในส่วนนี้ไปยังธนาคารพาณิชย์อื่น รวมทั้งการย้ายเงินออมจากธนาคารขนาดเล็กไปยังธนาคารขนาดใหญ่ที่มีความมั่นคง ซึ่งเห็นได้จากการที่ปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ยังคงเพิ่มขึ้นเป็น 505,201 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2541 รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินฝากประจำ จาก 2,536,816 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2540 เป็น 2,804,249 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2541 (ภาพที่ 7) สอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์จาก 3,359 สาขา ในปีพ.ศ. 2541 เป็น 3,853 สาขา ในปีพ.ศ. 2542 และเมื่อพิจารณาจากส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ จะเห็นได้ว่ามีอัตราลดลงจากร้อยละ 1.5 ในปีพ.ศ. 2541 และเหลือเพียงร้อยละ 0.75 ในปีพ.ศ. 2542 แสดงว่าอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำมีอัตราที่ลดลงใกล้เคียงกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ เมื่อส่วนต่างต่ำและไม่มีความเสี่ยงในการโยกย้ายเงินออม ทำให้ประชาชนนำเงินออมจากบัญชีเงินฝากประจำมาพักไว้ที่บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ เพื่อนำเงินไปลงทุนในส่วนอื่น ๆ ต่อไป เช่น การนำเงินไปลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ เนื่องจากการซื้อขายหลักทรัพย์ นักลงทุนจำเป็นต้องมีบัญชีเงินฝากออมทรัพย์เพื่อใช้ในการตัดบัญชีชำระราคาหลักทรัพย์ และรับเงินจากการขายหลักทรัพย์และเงินปันผล สังเกตได้จากดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ลดลงจากเดิมคือ 372.69 จุดในปีพ.ศ. 2540 เหลือเพียง 355.81 จุดในปีพ.ศ. 2541 และกลับมาเพิ่มเป็น 481.92 จุดในปีพ.ศ. 2542 ด้วยมูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ โดยเฉพาะมูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ของผู้ลงทุนทั่วไปในประเทศที่คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 60 ของมูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์รวมนั้น มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 1,022,000 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2541 เป็น 2,115,000 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2542 (ตารางผนวกที่ 1) ซึ่งสอดคล้องกับปริมาณเงินฝากประจำที่ลดลงเหลือ 2,683,247 ล้านบาทในปีพ.ศ.2542 (ภาพที่ 7) ขณะที่เงินฝากออมทรัพย์เพิ่มเป็น 614,001 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2542 และราคาทองคำแท่งที่เดิมมีราคาสูงถึง 5,556.20 บาทในปีพ.ศ. 2540 ลดลงเหลือเพียง 5,134.89 บาท ในปีพ.ศ. 2541 และกลับมาเพิ่มขึ้นเป็น 5,395.06 บาทในปีพ.ศ. 2542

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2543 – พ.ศ. 2545 อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์มีอัตราที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ยังต้องดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องส่วนเกินในส่วนของหลักทรัพย์ซึ่งปราศจากภาระผูกพันไว้ถึงร้อยละ 25 ทำให้ธนาคารไม่ต้องเร่งระดมเงินฝากโดยการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก โดยในปี พ.ศ. 2543 ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยลดลงมาอยู่ที่ 269.19 จุด ด้วยปริมาณการซื้อขายของผู้ลงทุนทั่วไปในประเทศที่ลดลงเหลือ 1,147,638 ล้านบาท และกลับมาเพิ่มขึ้นในอัตราสูงด้วยดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่สูงถึง 772.15 จุด ในปีพ.ศ. 2546

ด้วยปริมาณการซื้อขายของผู้ลงทุนทั่วไปที่สูงถึง 7,099,129 ล้านบาท (ตารางผนวกที่ 1) จากมูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นจำนวนมาก และส่วนหนึ่งอาจนำไปลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล และในปีพ.ศ. 2545 รัฐบาลมีการออกจำหน่ายพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติเป็นครั้งแรกมูลค่า 305,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นพันธบัตรที่มีอายุ 5 ปี 7 ปี และ 10 ปี โดยอัตราดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาลอยู่ที่ร้อยละ 4.15 ร้อยละ 5.25 และร้อยละ 6.10 ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 2)

จากการที่ผลตอบแทนในรูปอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ลดลง และส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์มีส่วนต่างลดลงจากร้อยละ 0.5 ในปีพ.ศ. 2543 เหลือร้อยละ 0.25 ในปีพ.ศ. 2545 ส่งผลให้ปริมาณเงินฝากออมทรัพย์เพิ่มขึ้นจาก 802,961 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2543 เป็น 1,129,895 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2545 ขณะที่ปริมาณเงินฝากประจำลดลงจาก 2,696,889 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2543 เหลือเพียง 2,599,645 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2545 (ภาพที่ 7) ขณะที่จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ลดลงจาก 3,767 สาขา ในปี พ.ศ. 2543 เหลือ 3,668 สาขา ในปีพ.ศ. 2545 ส่วนราคาทองคำแท่งยังคงมีราคาเพิ่มสูงขึ้นจาก 5,486.51 บาทในปีพ.ศ. 2543 เป็น 6,587.18 บาทในปีพ.ศ. 2545 โดยในปี พ.ศ. 2546 อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์เพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 0.75 ในปีพ.ศ. 2546 เป็นร้อยละ 0.875 ในปีพ.ศ. 2547 ส่งผลให้ประชาชนยังคงโยกย้ายเงินออมจากบัญชีเงินฝากประจำมาที่บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ โดยจะเห็นได้จากปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ยังคงเพิ่มสูงขึ้นจาก 1,424,874 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2546 เป็น 1,633,475 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2547 ขณะที่ปริมาณเงินฝากประจำลดลงจาก 2,415,587 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2546 เหลือเพียง 2,314,319 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2547 (ภาพที่ 7) จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นจาก 3,748 สาขาในปีพ.ศ. 2546 เป็น 3,911 สาขาในปีพ.ศ. 2547 ในขณะที่ราคาทองคำแท่งถ้าเทียบจากปีพ.ศ. 2545 มีอัตราที่สูงขึ้นถึงร้อยละ 24 อยู่ที่ 8,236.26 บาท ในปีพ.ศ. 2547

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปริมาณเงินฝากออมทรัพย์มิได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ แต่เมื่อพิจารณาส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์นั้น ในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปีพ.ศ. 2540 มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ และมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันกับปริมาณเงินฝากประจำ การที่ปริมาณเงินฝากออมทรัพย์เพิ่มสูงขึ้นนั้นสาเหตุหนึ่งมาจากการโยกย้ายเงินออมของประชาชนจากบัญชีเงินฝากประจำมาพักไว้ในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์เพื่อทำลงทุนในส่วนอื่น ๆ ต่อไป เช่น การนำเงินไปลงทุนในตลาด

หลักทรัพย์ สังเกตได้จากมูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ของผู้ลงทุนทั่วไปในประเทศที่เพิ่มมากขึ้น และการลงทุนในรูปการถือพันธบัตรรัฐบาลที่ให้ผลตอบแทนในรูปอัตราดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาล ในอัตราที่สูง ราคาทองคำแท่งหลังจากปีพ.ศ. 2542 มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันกับ ปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ ซึ่งการเพิ่มสูงขึ้นของราคาทองคำแท่งอาจสูงขึ้นตามภาวะราคาทองคำ ในตลาดโลก ส่วนจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ ปริมาณเงินฝากออม ทรัพย์มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันกับจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ แต่หลังจากเกิด วิกฤตเศรษฐกิจในปีพ.ศ. 2540 ปริมาณเงินฝากออมทรัพย์มิได้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันกับ จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการขยายสาขาของธนาคารพาณิชย์นั้น มิได้เพื่อต้องการระดมเงินออมจากประชาชนเป็นสำคัญ แต่อาจเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำ ธุรกิจทางการเงินให้กับประชาชน

2. ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ต่อปริมาณเงินฝากประจำ ในที่นี้ปัจจัยที่จะนำมาพิจารณา ได้แก่ จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ราคา ทองคำแท่ง และส่วนต่างเพิ่มขึ้นระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ย สูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าถ้าอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำสูง กว่าอัตราดอกเบี้ยเงินสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์มาก ประชาชนยังคงฝากเงินในบัญชีเงินฝาก ประจำเพื่อรับผลตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ แต่ถ้าอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝาก ประจำมีอัตราที่ใกล้เคียง หรือต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ ประชาชนอาจทำ การโยกย้ายเงินออมจากบัญชีเงินฝากประจำมายังบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ เพื่อนำเงินไปลงทุนใน ส่วนอื่น ๆ ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าการฝากเงินในบัญชีเงินฝากประจำต่อไป จากภาพที่ 7 จะสังเกต ได้ว่าในช่วงปีพ.ศ. 2536 – พ.ศ. 2539 ปริมาณเงินฝากประจำมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 60 จาก 1,284,363 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2536 เป็น 2,074,144 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2539 ซึ่งสอดคล้องกับการ เพิ่มขึ้นของจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ และการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำถัว เฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก และเมื่อพิจารณาส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตรา ดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ นั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันกับปริมาณเงินฝาก ประจำ ขณะที่ราคาทองคำแท่งมิได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

จนกระทั่งเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปีพ.ศ. 2540 ประเทศไทยจึงได้มีการประกาศใช้ระบบ อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการในเดือนกรกฎาคม และขอรับความช่วยเหลือทางการเงิน จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศในเดือนสิงหาคมปีพ.ศ. 2540 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้

ดำเนินนโยบายการเงินอย่างเข้มงวด เพื่อชะลอการเร่งตัวของอัตราเงินเฟ้อที่อยู่ในระดับสูงถึงร้อยละ 5.6 และการอ่อนตัวของค่าเงินบาท ซึ่งส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูงถึงร้อยละ 16 และจากการที่ธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางและขนาดเล็กหลายแห่ง ประสบปัญหาการขาดความมั่นใจของผู้ฝากเงินจึงมีการถอนเงินฝากเป็นจำนวนมาก และนำไปฝากไว้ที่ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ หรือสาขานาการพาณิชย์ต่างประเทศในประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ที่ประสบวิกฤตการณ์ด้านเงินฝากดังกล่าวจึงต้องพยายามดึงเงินฝากไว้ด้วยการแข่งขันกันเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 12.10 แม้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศคุ้มครองผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้แล้วก็ตาม โดยในปีพ.ศ.2540 ปริมาณเงินฝากประจำเพิ่มสูงขึ้นเป็น 2,536,816 ล้านบาท จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์อยู่ที่ 3,299 สาขา ราคาทองคำแท่งเพิ่มสูงขึ้นอยู่ที่ 5,556.20 บาท

จนกระทั่งปีพ.ศ. 2541 ปัญหาอีกปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นกับธนาคารพาณิชย์ก็คือ หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ค้าง โดยในช่วงปีพ.ศ. 2541 ธนาคารพาณิชย์ยังคงมีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ค้างสูงถึงร้อยละ 42.90 ในขณะที่อัตราเงินเฟ้อสูงถึงร้อยละ 8.1 เนื่องจากในช่วงที่เศรษฐกิจเจริญเติบโตธนาคารพาณิชย์มิได้มีการพิจารณาการปล่อยสินเชื่ออย่างรอบคอบ เมื่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถชำระคืนเงินกู้ได้ ประกอบกับการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกมาตรการต่าง ๆ ในการเสริมความมั่นคงให้แก่ธนาคารพาณิชย์ เช่น การเพิ่มทุน เกณฑ์การตั้งสำรองหนี้ที่เข้มงวดขึ้น ทำให้ผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ประสบภาวะขาดทุน และมีธนาคารขนาดเล็กบางแห่งได้ปิดกิจการไป เช่น ธนาคารศรีนคร ธนาคารแหลมทอง และธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ เป็นต้น รวมทั้งการปิดตัวของบริษัทหลักทรัพย์ 58 แห่ง ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องในส่วนของหลักทรัพย์ซึ่งปราศจากภาระผูกพันสูงถึงร้อยละ 14 และได้เข้ามาแทรกแซงโดยกำหนดอัตราเฉลี่ยดอกเบี้ยเงินฝากโดยอิงกับ 5 ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงิน จากมาตรการต่าง ๆ ของธนาคารแห่งประเทศไทยช่วยให้การแข่งขันด้านอัตราดอกเบี้ยเงินฝากชะลอตัวลงบ้าง ผลที่เกิดขึ้นคือ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักลดลงเหลือร้อยละ 6 ในปีพ.ศ. 2541 และเหลือเพียงร้อยละ 3.95 ในปีพ.ศ. 2542 โดยในปีนี้อัตราเงินเฟ้อลดลงเหลือเพียงร้อยละ 0.3

จากการที่ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินหลายแห่งได้ปิดกิจการไปทำให้มีการโยกย้ายเงินออมในส่วนนี้ไปยังธนาคารพาณิชย์อื่น รวมทั้งการย้ายเงินออมจากธนาคารขนาดเล็กไปยัง

ธนาคารขนาดใหญ่ที่มีความมั่นคง เห็นได้จากการที่ปริมาณเงินฝากประจำเพิ่มขึ้นจาก 2,536,816 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2540 เป็น 2,804,249 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2541 ส่วนจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นจาก 3,359 สาขาในปีพ.ศ. 2541 เป็น 3,853 สาขาในปีพ.ศ. 2542 แต่ผลจากการที่อัตราดอกเบี้ยลดลง และส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์มีอัตราที่ลดลง จากร้อยละ 1.5 ในปีพ.ศ. 2541 เหลือร้อยละ 0.75 ในปีพ.ศ. 2542 ส่งผลให้ประชาชนส่วนหนึ่งอาจโยกย้ายเงินฝากไปฝากในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ เพื่อนำเงินไปลงทุนในรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป เช่น การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ และเนื่องจากการซื้อขายหลักทรัพย์ นักลงทุนจำเป็นต้องมีบัญชีเงินฝากออมทรัพย์เพื่อใช้ในการตัดบัญชีชำระราคาหลักทรัพย์และรับเงินจากการขายหลักทรัพย์และเงินปันผล สังเกตได้จากดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่เพิ่มขึ้นจาก 355.81 จุด ในปีพ.ศ. 2541 เป็น 481.92 จุด ในปีพ.ศ. 2542 ด้วยมูลค่าการซื้อขาย โดยเฉพาะมูลค่าการซื้อขายของผู้ลงทุนทั่วไปในประเทศที่คิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 60 ของมูลค่าการซื้อขายรวม นั้นมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 1,022,000 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2541 เป็น 2,115,000 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2542 (ตารางผนวกที่ 1) จากเหตุผลที่กล่าวมาส่งผลให้ปริมาณเงินฝากประจำในปีพ.ศ. 2542 ลดลงเหลือ 2,683,247 ล้านบาท ขณะที่ปริมาณเงินฝากออมทรัพย์เพิ่มขึ้นจาก 505,201 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2541 เป็น 614,001 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2542 (ภาพที่ 6) ขณะที่ราคาทองคำแท่งลดลงเหลือ 5,134.89 บาท ในปี พ.ศ. 2541 และกลับมาเพิ่มขึ้นเป็น 5,395.06 บาทในปีพ.ศ. 2542

ต่อมาในช่วงปีพ.ศ. 2543 – พ.ศ. 2545 จากการที่ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำ กับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ มีอัตราลดลงจากร้อยละ 0.5 ในปีพ.ศ. 2543 เหลือร้อยละ 0.25 ในปีพ.ศ. 2545 ส่งผลให้ยังคงมีการโยกย้ายเงินออมจากบัญชีเงินฝากประจำไปยังบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ สังเกตได้จากการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นจาก 802,961 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2543 เป็น 1,129,895 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2545 (ภาพที่ 6) และการลดลงของปริมาณเงินฝากประจำจาก 2,696,889 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2543 เหลือเพียง 2,599,645 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2545 สอดคล้องกับการลดลงของจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ และการลดลงของอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำตัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ยังต้องดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องส่วนเกินในส่วนของหลักทรัพย์ซึ่งปราศจากภาระผูกผันไว้ถึงร้อยละ 25 ทำให้ธนาคารไม่ต้องเร่งระดมเงินฝากโดยการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก จากการที่อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำตัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักมีอัตราที่ลดลง และส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์มีอัตราลดลง ทำให้ประชาชนอาจยังนำเงินออมจากบัญชีเงินฝากประจำมาพักไว้ที่บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ เพื่อนำเงินไปลงทุนในส่วนอื่น ๆ

ต่อไป พิจารณาได้จากดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่เพิ่มขึ้นเป็น 772.15 จุดในปีพ.ศ. 2546 ด้วยมูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ของผู้ลงทุนทั่วไปในประเทศที่สูงถึง 7,099,129 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2546 (ตารางผนวกที่ 1) และอีกส่วนหนึ่งอาจนำไปลงทุนในรูปการถือพันธบัตรรัฐบาล ซึ่งในปีพ.ศ. 2545 รัฐบาลมีการออกจำหน่ายพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติเป็นครั้งแรกมูลค่า 305,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นพันธบัตรรัฐบาลที่มีอายุ 5 ปี 7 ปี และ 10 ปี โดยอัตราดอกเบี้ยพันธบัตร รัฐบาลอยู่ที่ร้อยละ 4.15 ร้อยละ 5.25 และร้อยละ 6.10 ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 2) ซึ่งสูงกว่าอัตรา ดอกเบี้ยเงินฝากประจำตัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่มีอัตราร้อยละ 1.85 ถึงแม้ว่าจำนวนสาขาของธนาคาร พาณิชย์ในปีพ.ศ. 2546 และปีพ.ศ. 2547 จะเพิ่มขึ้น สำหรับราคาทองคำแท่งมีราคาเพิ่มสูงขึ้นจาก 5,486.51 บาท ในปีพ.ศ. 2543 เป็น 6,587.18 บาทในปีพ.ศ. 2545 จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ ปริมาณเงินฝากประจำยังคงลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสวนทางกับการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินฝากออม ทรัพย์ ในขณะที่ราคาทองคำแท่งถ้าเทียบจากปีพ.ศ. 2545 มีอัตราที่สูงขึ้นถึงร้อยละ 24 อยู่ที่ 8,236.26 บาท ในปีพ.ศ. 2547

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปริมาณเงินฝากประจำมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทาง เดียวกันกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำตัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก และเมื่อพิจารณาส่วนต่างระหว่าง อัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินออมทรัพย์ พบว่าเปลี่ยนแปลง ไปในทิศทางเดียวกันกับปริมาณเงินฝากประจำ โดยเฉพาะในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปีพ.ศ. 2540 และเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ การที่ปริมาณเงินฝาก ประจำในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจมีปริมาณลดลงนั้น สาเหตุหนึ่งมาจากการโยกย้ายเงินออมของ ประชาชนมาพักไว้ในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์เพื่อทำธุรกรรมอื่น ๆ ต่อไป เช่น การนำเงินไปลงทุน ในตลาดหลักทรัพย์สังเกตได้จากมูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ของผู้ลงทุนทั่วไปในประเทศที่เพิ่ม มากขึ้น และส่วนหนึ่งอาจนำไปลงทุนในรูปการถือพันธบัตรรัฐบาล ซึ่งให้ผลตอบแทนในรูปอัตรา ดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาลที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำตัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ส่วนราคา ทองคำแท่งหลังจากปีพ.ศ. 2542 มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณเงินฝาก ประจำ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะประชาชนซื้อทองคำแท่งเพื่อสะสมมูลค่า ซึ่งปัจจัยดังกล่าวก็มีใช้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ราคาทองคำเพิ่มสูงขึ้น แต่การที่ราคาทองคำเพิ่มสูงขึ้นอาจสูงขึ้นตามภาวะราคา ทองคำในตลาดโลก ส่วนจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ ในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ พบว่า ปริมาณเงินฝากประจำมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันกับจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปีพ.ศ. 2540 ปริมาณเงินฝากประจำมิได้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทาง เดียวกันกับจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการขยายสาขาของธนาคาร

พาณิชย์นั้นมิได้เพื่อต้องการระดมเงินออมจากประชาชนเป็นสำคัญ แต่อาจเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมทางการเงินให้กับประชาชน